

Wymagania edukacyjne z historii na poszczególne oceny dla klasy czwartej szkoły podstawowej do programu nauczania „Wczoraj i dziś”

*Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe) z podstawy programowej

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział 1. Z historią na Ty						
1. Historia – nauka o przeszłości	historia jako nauka o przeszłości – historia a baśnie i legendy – efekty pracy historyków i archeologów – źródła historyczne, ich przykłady oraz podział	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>współczesność, przeszłość, historia, historycy, legenda, baśń</i> – rozróżnia przeszłość od współczesności – rozróżnia fikcję (np. baśń) od rzeczywistości historycznej – potrafi krótko scharakteryzować, czym zajmują się historycy	– poprawnie posługuje się terminami: <i>dzieje, archeologia, źródła pisane, źródła materialne</i> – rozróżnia pracę historyków i archeologów – potrafi podać przykłady postaci legendarnych i historycznych – wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki – dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych	– porównuje pracę historyków i archeologów – wskazuje różne przykłady źródeł pisanych i niepisanych – wyjaśnia potrzebę edukacji historycznej	– omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów – wskazuje pozapodręcznikowe przykłady różnych kategorii źródeł historycznych – przedstawia różne efekty pracy naukowców zajmujących się przeszłością	– potrafi zaproponować podział źródeł pisanych bądź niepisanych na podkategorie – przedstawia nowoczesne metody badania życia ludzi w przeszłości – ocenia wiarygodność różnego rodzaju źródeł pisanych

<p>2. Historia wokół nas</p>	<p>drzewo genealogiczne – sposób przedstawienia historii rodziny – „wielka” i „mała” ojczyzna – patriotyzm jako miłość do ojczyzny – sposoby wyrażania patriotyzmu – „małe ojczyzny” i ich tradycje – znaczenie terminów: <i>tradycja, drzewo genealogiczne, ojczyzna, „mała ojczyzna”, patriotyzm</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>ojczyzna, patriotyzm</i> – podaje przykłady świąt rodzinnych – podaje przykłady pamiątek rodzinnych</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>tradycja, drzewo genealogiczne, „mała ojczyzna”</i> – przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny – wyjaśnia, czym jest patriotyzm – podaje przykłady postaw i zachowań patriotycznych</p>	<p>– wyjaśnia, czym jest genealogia – wskazuje na mapie Polski własną miejscowość, region, województwo i jego stolicę – podaje przykłady regionalnych tradycji – charakteryzuje własną „małą ojczyznę” na tle innych regionów</p>	<p>– wskazuje lokalne przykłady instytucji dbających o regionalną kulturę i historię – tworzy przewodnik po własnej miejscowości i regionie – charakteryzuje inne regiony państwa polskiego – wyjaśnia znaczenie dbałości o tradycję regionalną</p>	<p>– przedstawia historyczną genezę regionu – wskazuje wybitne postaci w dziejach regionu – ocenia, w jaki sposób różnorodność „małych ojczyzn” wpływa na bogactwo „wielkiej”</p>
------------------------------	--	--	--	--	--	---

<p>3. Mieszkamy w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – państwo polskie i jego regiony – mój region częścią Polski – naród polski jako zbiorowość posługująca się tym samym językiem, mająca wspólną przeszłość i zamieszkująca to samo terytorium – dziedzictwo narodowe – polskie symbole narodowe – polskie święta państwowe – znaczenie terminów: państwo, region, naród, mniejszość narodowa, społeczeństwo, symbole narodowe, Polonia 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: państwo, region, naród – wskazuje na mapie państwo polskie i jego granice – zna poprawną nazwę państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>społeczeństwo, symbole narodowe, Polonia</i> – wymienia elementy współtworzące państwo – wymienia najważniejsze czynniki narodotwórcze – przedstawia polskie symbole narodowe – przedstawia najważniejsze święta państwowe – wskazuje na mapie stolicę państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Polskę na mapie świata – wskazuje na mapie główne krainy historyczno-geograficzne Polski oraz największe miasta – rozróżnia pojęcia naród i społeczeństwo – przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych – wskazuje przykłady instytucji dbających o dziedzictwo narodowe – opisuje właściwy sposób zachowania względem symboli narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie świata największe zbiorowości Polonii – wyjaśnia, dlaczego należy szanować inne tradycje narodowe – przedstawia konsekwencje przynależności Polski do UE 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia genezę polskich symboli narodowych – wyjaśnia pojęcia: emigracja, uchodźcy – podaje przykłady mniejszości narodowych żyjących w Polsce
------------------------------	---	---	---	--	--	---

4. Czas w historii	<p>chronologia i przedmiot jej badań</p> <ul style="list-style-type: none"> – oś czasu i sposób umieszczania na niej dat – podstawowe określenia czasu historycznego (<i>data, okres p.n.e. i n.e., tysiąclecie, wiek</i>) – cyfry rzymskie oraz ich arabskie odpowiedniki – epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność oraz ich daty graniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela używa terminów chronologicznych (<i>data, tysiąclecie, wiek</i>) – umieszcza daty na osi czasu 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>chronologia, okres p.n.e. i n.e</i> – zamienia cyfry arabskie na rzymskie – wyjaśnia, czym jest epoka historyczna – porządkuje fakty i epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie (era, stulecie) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cezury czasowe epok historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje główne epoki historyczne – podaje przykłady innych rachub mierzenia czasu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery – wyjaśnia różnicę między kalendarzem juliańskim i gregoriańskim
5. Obliczanie czasu w historii	<ul style="list-style-type: none"> – obliczanie upływu czasu między poszczególnymi wydarzeniami – określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia – podział czasu na wieki i półwiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela określa, w którym wieku miało miejsce dane wydarzenie – poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e. – oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery 	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie przyporządkowuje wydarzenia stuleciom – oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er 	<ul style="list-style-type: none"> – przy określeniu datacji wydarzenia posługuje się sformułowaniami: <i>początek, środek, koniec stulecia; półwiecze; przełom wieków</i> – przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – przy określeniu datacji wydarzenia posługuje się sformułowaniami: <i>początek, środek, koniec stulecia; półwiecze; przełom wieków</i> – przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych 	

6. Czytamy mapę i plan	<p>podobieństwa i różnice między mapą a planem</p> <p>– znaczenie mapy w pracy historyka</p> <p>– odczytywanie informacji z planu i mapy historycznej</p> <p>– najstarsze mapy świata</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>mapa, plan</i></p> <p>– dostrzega różnice między mapą a planem</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>legenda, symbol, róża wiatrów</i></p> <p>– przygotowuje proste plany miejscowe</p> <p>– objaśnia symbole legendy mapy</p> <p>– odczytuje z mapy podstawowe informacje</p>	<p>– wyjaśnia, czym jest kartografia</p> <p>– wyjaśnia, czym jest skala mapy</p> <p>– rozróżnia mapę geograficzną, polityczną, historyczną</p>	<p>– interpretuje i wyciąga wnioski z mapy</p>	<p>– przedstawia elementy historii kartografii</p> <p>– wyjaśnia zasadę działania i rolę GPS-u we współczesnej lokalizacji przestrzennej</p>
Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów						
1. Mieszko I i chrzest Polski	<p>– słowiańskie pochodzenie Polaków</p> <p>– legendarne początki państwa polskiego</p> <p>– księżę Mieszko I pierwszym historycznym władcą Polski</p> <p>– małżeństwo Mieszka I z Dobrawą</p> <p>– chrzest Mieszka I i jego znaczenie</p> <p>– znaczenie terminów: plemię, Słowianie, Piastowie</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: plemię, Słowianie</p> <p>– wie, kto był pierwszym historycznym władcą Polski</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminem: Piastowie</p> <p>– przytacza przykłady legend o początkach państwa polskiego</p> <p>– wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”</p> <p>– wskazuje na mapie rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich</p>	<p>– wyjaśnić okoliczności zawarcia małżeństwa z Dobrawą oraz przyjęcia chrztu przez Mieszka</p> <p>– wymienia legendarnych protoplastów Mieszka</p> <p>– przedstawia najważniejsze konsekwencje przyjęcia chrztu</p> <p>– lokalizuje na mapie Gniezno, Poznań oraz inne główne grody w państwie Mieszka I</p> <p>– opisuje bitwę pod Cedynią</p>	<p>– charakteryzuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla państwa polskiego</p>	<p>– przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich</p> <p>– określa, jakie informacje może zdobyć historyk dzięki zastosowaniu metody dendrochronologicznej</p> <p>– omawia dokument <i>Dagome iudex</i></p>

<p>2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski</p>	<p>– misja świętego Wojciecha w Prusach – zjazd gnieźnieński i pielgrzymka cesarza Ottona III – wojny Bolesława Chrobrego z sąsiadami i przyłączenie nowych ziem – koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski – znaczenie terminów: <i>misja, relikwie, cesarz, arcybiskupstwo, koronacja, gród, wojowie</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>cesarz, arcybiskupstwo, koronacja, gród, wojowie</i> – opisuje wygląd grodu średniowiecznego – wie, że Bolesław Chrobry był pierwszym królem Polski</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>misja, relikwie</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1000, 1025 – charakteryzuje postać św. Wojciecha – opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej</p>	<p>– zna wydarzenia związane z datami: 997, 1002–1018 – opisuje przebieg misji św. Wojciecha do Prusów – przedstawia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie wizyty Ottona III w Gnieźnie dla państwa polskiego – wyjaśnia znaczenie utworzenia samodzielnej metropolii kościelnej – wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego</p>	<p>– ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego</p>
<p>*W średniowiecznym klasztorze</p>	<p>– zakony chrześcijańskie – życie w klasztorze – wpływ zakonów na rozwój średniowiecznego rolnictwa – rola zakonów w rozwoju wiedzy i średniowiecznego piśmiennictwa – najstarsze zakony na ziemiach polskich i ich znaczenie</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>duchowieństwo, zakon chrześcijański, mnich, klasztor</i> – charakteryzuje wygląd mnichów – opisuje podstawowe zajęcia duchowieństwa zakonnego w średniowieczu</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>regula zakonna, skryptorium, pergamin</i> – podaje przykłady zakonów – opisuje życie wewnątrz klasztoru</p>	<p>– wymienia najstarsze zakony na ziemiach polskich – wyjaśnia, jak należy rozumieć zasadę obowiązującą benedyktynów <i>módl się i pracuj</i> – opisuje wygląd średniowiecznych ksiąg – wyjaśnia, w jaki sposób zakony przyczyniły się do rozwoju rolnictwa na ziemiach polskich</p>	<p>– charakteryzuje wkład duchowieństwa w średniowieczną kulturę – wyjaśnia znaczenie ksiąg i ksiązek dla rozwoju wiedzy i nauki</p>	<p>– wskazuje przykłady lokalizacji najstarszych budowli zakonnych na ziemiach polskich – wyjaśnia, jakie są związki między działalnością zakonów a nauką historyczną</p>

<p>3. Polska Kazimierza Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kazimierz Wielki ostatnim królem z dynastii Piastów – reformy Kazimierza Wielkiego – zjazd monarchów w Krakowie – uczta u Wierzyńka – umocnienie granic państwa (<i>Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i>) – utworzenie Akademii Krakowskiej – znaczenie terminu: <i>uniwersytet</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>uniwersytet</i> – wyjaśnia, dlaczego historycy nadali królowi Kazimierzowi przydomek „Wielki” – opisuje wygląd średniowiecznego zamku 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>dynastia, uczta u Wierzyńka</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1364, 1370 – wyjaśnia powiedzenie: <i>Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne reformy Kazimierza Wielkiego – opisuje zjazd monarchów w Krakowie – wyjaśnia cele oraz znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej – wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski za panowania Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje oraz ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną prowadzoną przez Kazimierza Wielkiego – argumentuje, dlaczego Kazimierz Wielki stał się wzorem dobrego władcy 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje politykę prowadzoną przez Bolesława Chrobrego i Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia znaczenia panowania Kazimierza Wielkiego dla państwa polskiego
<p>*Rycerze i zamki</p>	<ul style="list-style-type: none"> – średniowieczni rycerze i ich rola – funkcje i wygląd zamków – od pazia do rycerza – uzbrojenie rycerskie – turnieje rycerskie – kodeks rycerski 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rycerz, zbroja, herb, zamek</i> – opisuje wygląd średniowiecznego rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>paź, giermek, pasowanie, kopia, dziedziniec, fosa, baszta, most zwodzony</i> – wyjaśnia, kto i w jaki sposób mógł zostać rycerzem – opisuje wygląd średniowiecznego zamku – charakteryzuje turnieje rycerskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób utrzymywali się rycerze – przedstawia powinności rycerskie – charakteryzuje kodeks rycerski 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zachowanych zamków średniowiecznych w Polsce i w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przykłady wzorców rycerskich utrwalonych w literaturze i legendach

<p>4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska</p>	<p>objęcie władzy przez Jadwigę – zasługi Jadwigi dla polskiej kultury, nauki i sztuki – przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie – okoliczności objęcia władzy w Polsce przez Władysława Jagiełłę – skutki zawarcia unii polsko-litewskiej – zagrożenie ze strony Krzyżaków – znaczenie terminów: <i>unia, Jagiellonowie</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>Jagiellonowie</i> – wie, kim był Władysław Jagiełło – wskazuje na mapie państwo polskie oraz obszar Wielkiego Księstwa Litewskiego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminem: <i>unia</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1385 – przedstawia główne konsekwencje unii w Krewie</p>	<p>– opisuje sytuację związaną z objęciem tronu polskiego po wygaśnięciu dynastii Piastów – przedstawia okoliczności zawiązania unii polsko-litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie</p>	<p>– omawia zagrożenie ze strony zakonu krzyżackiego dla obu państw</p>	<p>– przedstawia stosunek Litwinów do unii w Krewie – na podstawie mapy ocenia sytuację geopolityczną w Europie Środkowej po zawarciu unii</p>
<p>5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem</p>	<p>rycerz – cechy charakterystyczne – postać Zawiszy Czarnego – bitwa pod Grunwaldem i biorący w niej udział rycerze – znaczenie terminów: <i>rycerz, miecz, kopia, herb, kodeks honorowy</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>rycerz, miecz, herb</i> – opisuje wygląd i cechy rycerza</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>giermek, kopia, kodeks honorowy</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1410 – charakteryzuje postać Zawiszy Czarnego – wyjaśnia powiedzenie: <i>polegać jak na Zawiszy</i></p>	<p>– charakteryzuje rycerski kodeks honorowy – przedstawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem</p>	<p>– wyjaśnia, czym zajmuje się heraldyka – wyjaśnia charakter obyczajowości i kultury rycerskiej – przedstawia postanowienie pokoju toruńskiego oraz skutki bitwy pod Grunwaldem</p>	<p>– przedstawia genezę i charakteryzuje różne zakony rycerskie – podaje przykłady różnych herbów</p>

6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	– Mikołaj Kopernik i jego życie – odkrycie Mikołaja Kopernika i powiedzenie: <i>Wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię</i> – dokonania Kopernika spoza dziedziny astronomii – znaczenie terminu: <i>astronomia</i>	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>astronom, obserwacje</i> – wie, kim był Mikołaj Kopernik	– poprawnie posługuje się terminami: <i>astronomia, diecezje, ekonomia</i> – wyjaśnia powiedzenie: <i>wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię</i>	– wie, gdzie urodził się Mikołaj Kopernik oraz gdzie znajduje się jego grobowiec – przedstawia poglądy na temat Ziemi i Układu Słonecznego przed odkryciem Kopernika	– przedstawia inne dokonania i zainteresowania Mikołaja Kopernika – wyjaśnia, czym jest nauka i jakie cechy musi spełniać wiedza naukowa – opisuje, w jaki sposób zrekonstruowano wygląd Mikołaja Kopernika	– poprawnie posługuje się terminem: układ heliocentryczny – wyjaśnia, dlaczego najważniejsze dzieło Kopernika zostało potępione przez Kościół
Rozdział III: Wojny i upadek Rzeczypospolitej						
1. Jan Zamoyski – druga osoba po królu	– kariera polityczna Jana Zamoyskiego – kariera wojskowa Jana Zamoyskiego – Zamość – miasto renesansowe – Akademia Zamojska (<i>Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie</i>) – znaczenie terminów: <i>szlachta, kanclerz, hetman</i>	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>szlachta</i> – określa epokę, w której żył Jan Zamoyski	– poprawnie posługuje się terminami: <i>kanclerz, hetman, akademia</i> – charakteryzuje postać i dokonania Jana Zamoyskiego	– zna królów Polski: Stefana Batorego i Zygmunta II Augusta – opisuje państwo polskie rządzone przez szlachtę w XVI w. – charakteryzuje budowę i układ Zamościa – wyjaśnia słowa Zamoyskiego: <i>Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie</i>	– wyjaśnia różnice między monarchią dynastyczną a elekcyjną – przedstawia zagrożenia dla państwa polskiego wynikające z systemu wolnej elekcji – wskazuje na mapie Zamość	– wyjaśnia, jakie cechy powinien mieć mąż stanu – charakteryzuje Zamość, jako przykład miasta renesansowego

2. XVII wiek – stulecie wojen	<ul style="list-style-type: none"> – potop szwedzki, rola Stefana Czarnieckiego – obrona Jasnej Góry i rola przeora Augustyna Kordeckiego – król Jan III Sobieski i jego zwycięstwa nad Turkami – rola husarii w polskich sukcesach militarnych – znaczenie terminów: <i>potop szwedzki, husaria, wielki wezyr, odsiecz</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>potop szwedzki, husaria, Jasna Góra</i> – opisuje wygląd i uzbrojenie husarii 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>potop szwedzki, wielki wezyr, odsiecz</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1655–1660, 1683 – wskazuje na mapie granice Rzeczypospolitej oraz jej sąsiadów – zna postaci: Augustyn Kordecki, Stefan Czarniecki, Jan III Sobieski, oraz ich dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego i przełomowej obrony Jasnej Góry – wskazuje na mapie: Szwecję, Jasną Górę, Turcję, Chocim, Wiedeń – wyjaśnia powiedzenie: <i>Polska przedmurzem chrześcijaństwa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski Polaków w pierwszej fazie potopu szwedzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego wojny XVII wieku przyczyniły się do osłabienia Rzeczypospolitej
*Czasy stanisławowskie	<ul style="list-style-type: none"> – ideały epoki oświecenia – dokonania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej i jej znaczenie – kultura doby stanisławowskiej oraz jej przedstawiciele – zabytki budownictwa i architektury polskiej 2. poł. XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>encyklopedia, edukacja, reformy</i> – wyjaśnia, w jakim celu wprowadzane są reformy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Szkoła Rycerska, kadet, mecenas, obiady czwartkowe</i> – wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – wyjaśnia, dlaczego Dzień Edukacji Narodowej jest wspólnie obchodzony 14 października 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sytuację państwa polskiego w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia najwybitniejszych twórców doby stanisławowskiej oraz ich dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przykłady zabytków doby oświecenia w kraju i w regionie – wyjaśnia, dlaczego oświecenie było nazywane „wiekiem rozumu” – wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Narodowej dla państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kontrowersje w ocenie panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – proponuje własne reformy w państwie oraz edukacji i wyjaśnia ich celowość

<p>3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sytuacja Rzeczypospolitej w XVIII w. – Konstytucja 3 maja – rozbiory Rzeczypospolitej przez Rosję, Prusy i Austrię – dowództwo Tadeusza Kościuszki w powstaniu w 1794 r. – bitwa pod Raclawicami i rola kosynierów – klęska powstania i III rozbiór Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: <i>rozbiory, konstytucja, powstanie, kosynierzy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbiory, powstanie</i> – wymienia państwa, które dokonały rozbiorów – przedstawia cel powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>konstytucja, kosynierzy</i> – zna wydarzenia związane z datami: 3 maja 1791 r., 1794, 1795 – charakteryzuje postać i dokonania Tadeusza Kościuszki 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać i dokonania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja – opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja została ogłoszona świętem narodowym – charakteryzuje program polityczno-społeczny Tadeusza Kościuszki – wyjaśnia przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny kryzysu Rzeczypospolitej szlacheckiej – podaje przykłady i ocenia różne postawy Polaków w okresie rozbiorów (w tym
---	--	--	--	--	---	--

<p>4. Józef Wybicki i hymn Polski</p>	<p>– losy Polaków po upadku Rzeczypospolitej – Legiony Polskie we Włoszech i panujące w nich zasady – generał Jan Henryk Dąbrowski i jego rola w utworzeniu Legionów Polskich – Józef Wybicki – autor <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – znaczenie słów <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> hymnem Polski – znaczenie terminów: <i>emigracja, legiony, hymn państwowy</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>hymn państwowy</i> – zna nazwisko autora hymnu państwowego – potrafi objaśnić pierwszą zwrotkę i refren hymnu</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>emigracja, legiony</i> – zna wydarzenia związane z datą: 1797 – charakteryzuje postaci oraz dokonania gen. Jana Henryka Dąbrowskiego i Józefa Wybickiego</p>	<p>– przedstawia sytuację narodu polskiego po III rozbiorze – opisuje Legiony Polskie we Włoszech oraz panujące w nich zasady – wie, kiedy <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> został polskim hymnem narodowym</p>	<p>– przedstawia dalsze losy Legionów Polskich we Włoszech – wyjaśnia, dlaczego Polacy zaczęli tworzyć legiony polskie u boku Napoleona</p>	<p>– charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – ocenia, czy Napoleon spełnił pokładane w nim przez Polaków nadzieje</p>
---------------------------------------	--	---	---	--	--	---

<p>5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe</p>	<p>– Romuald Traugutt – życie przed wybuchem powstania styczniowego – branka i wybuch powstania styczniowego – wojna partyzancka – funkcjonowanie państwa powstańczego – Romuald Traugutt dyktatorem powstania – represje po upadku powstania styczniowego – znaczenie terminów: <i>zabór rosyjski, działalność konspiracyjna, branka, wojna partyzancka, dyktator, zesłanie</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>zabory, zabór rosyjski, wojna partyzancka</i> – wyjaśnia, dlaczego Polacy zorganizowali powstanie – charakteryzuje taktykę walki partyzanckiej</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>działalność konspiracyjna, branka, dyktator, zesłanie</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1863–1864 – pokazuje na mapie zasięg zaboru rosyjskiego – charakteryzuje postać i dokonania Romualda Traugutta</p>	<p>– charakteryzuje sytuację narodu polskiego w zaborze rosyjskim – wyjaśnia, dlaczego Polacy prowadzili działalność konspiracyjną – opisuje charakter i przebieg powstania styczniowego – przedstawia skutki powstania</p>	<p>– opisuje funkcjonowanie państwa powstańczego – wyjaśnia, dlaczego powstanie styczniowe upadło – ocenia postawę Polaków pod zaborem rosyjskim</p>	<p>– porównuje powstanie styczniowe z innymi powstaniem – przedstawia różne metody walki o polskość</p>
<p>6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka</p>	<p>– edukacja Marii Skłodowskiej-Curie na ziemiach polskich – tajne nauczanie i Latający Uniwersytet – kariera naukowa Marii Skłodowskiej-Curie – Nagrody Nobla przyznane Marii Skłodowskiej-Curie – polscy nobliści – znaczenie terminów: <i>tajne nauczanie, Nagroda Nobla, laureat</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>tajne nauczanie, laureat, Nagroda Nobla</i> – wyjaśnia, dlaczego Polacy nie mogli odbywać edukacji w języku polskim</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Uniwersytet Latający</i> – charakteryzuje, na czym polegało tajne nauczanie – charakteryzuje postać Marii Skłodowskiej-Curie – wymienia, za jakie dokonania Maria Skłodowska-Curie otrzymała Nagrodę Nobla</p>	<p>– porównuje szkolnictwo XIX-wieczne i współczesne – wyjaśnia, jak funkcjonował Uniwersytet Latający – wyjaśnia, dlaczego M. Skłodowska-Curie musiała wyjechać do Francji – przedstawia dokonania M. Skłodowskiej-Curie i wyjaśnia, za co została uhonorowana Nagrodą Nobla</p>	<p>– wymienia innych polskich laureatów Nagrody Nobla – opisuje swoją ulubioną dziedzinę naukową i jej wybitnego przedstawiciela – wyjaśnia rolę nauki w rozwoju cywilizacyjnym</p>	<p>– opisuje działalność Marii Skłodowskiej-Curie podczas I wojny światowej</p>

Rozdział IV: Ku współczesnej Polsce

<p>1. Józef Piłsudski i niepodległa Polska</p>	<p>– działalność Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową – udział Legionów Polskich i Józefa Piłsudskiego w działaniach zbrojnych podczas I wojny światowej – odzyskanie niepodległości przez Polskę – walki o ustalenie granic II Rzeczypospolitej i Bitwa Warszawska – Józef Piłsudski Naczelnikiem Państwa – Narodowe Święto Niepodległości – znaczenie terminów: <i>II Rzeczpospolita</i>, <i>Naczelnik Państwa</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>II Rzeczpospolita</i> – wskazuje na mapie obszar II RP – wie, kiedy i z jakiej okazji obchodzimy święto państwowe w dniu 11 listopada</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>I wojna światowa</i>, <i>Naczelnik Państwa</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1914–1918; 11 listopada 1918 r., 15 sierpnia 1920 r. – charakteryzuje postać Józefa Piłsudskiego</p>	<p>– charakteryzuje działalność Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową – wyjaśnia sytuację państw zaborczych po wybuchu I wojny światowej – przedstawia udział Legionów Polskich w działaniach zbrojnych podczas I wojny światowej – wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada został ogłoszony świętem państwowym – wyjaśnia rolę Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu niepodległości i budowie państwa polskiego</p>	<p>– opisuje trudności polityczne w odbudowie państwa polskiego – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – wyjaśnia, dlaczego w rocznicę Bitwy Warszawskiej Wojsko Polskie obchodzi swoje święto – omawia wydarzenia, które miały wpływ na kształtowanie się granic II Rzeczypospolitej</p>	<p>– wyjaśnia sytuację geopolityczną w Europie powstałą w wyniku I wojny światowej</p>
--	--	---	--	--	--	--

<p>*Bitwa Warszawska</p>	<p>– Rosja Sowiecka i komunizm – wojna polsko-bolszewicka – Bitwa Warszawska i jej legenda – 15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>II RP, ulani</i> – przedstawia głównodowodzącego wojsk polskich w bitwie pod Warszawą – odpowiada, jaki był wynik Bitwy Warszawskiej</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>komunizm, bolszewicy, cud nad Wisłą</i> – zna wydarzenie związane z datą: 15 sierpnia 1920 r. – wyjaśnia, dlaczego 15 sierpnia obchodzone jest Święto Wojska Polskiego</p>	<p>– wyjaśnia genezę wojny o wschodnią granicę II RP – omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej – ocenia postawę ludności polskiej wobec sowieckiego zagrożenia – charakteryzuje mit „cudu nad Wisłą”</p>	<p>– wyjaśnia, jakie czynniki złożyły się na sukces wojsk polskich w wojnie z Rosją Sowiecką</p>	<p>– wyjaśnij, kiedy i w jaki sposób bolszewicy przejęli władzę w Rosji – podaje przykłady współcześnie istniejących krajów komunistycznych oraz opisuje życie ich mieszkańców</p>
<p>2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni</p>	<p>– problemy odrodzonej Polski – zaślubiny Polski z morzem – zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego na polu gospodarczym – budowa portu w Gdyni, Centralny Okręg Przemysłowy – Gdynia polskim „oknem na świat” – znaczenie terminów: <i>eksport, okręg przemysłowy</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>port, przemysł, minister, bezrobocie</i> – wskazuje na mapie Polski Gdynię – wyjaśnia, dlaczego Gdynia stała się polskim „oknem na świat”</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>eksport, import, okręg przemysłowy</i> – charakteryzuje postać Eugeniusza Kwiatkowskiego – wskazuje na mapie obszar Centralnego Okręgu Przemysłowego</p>	<p>– opisuje trudności gospodarcze i ustrojowe w odbudowie państwa polskiego – przedstawia dokonania Eugeniusza Kwiatkowskiego</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób rozwój gospodarczy wpływa na sytuację obywateli</p>	<p>– wyjaśnia rolę potencjału gospodarczego państwa we współczesnym świecie – wymienia najważniejsze ośrodki przemysłowe współczesnej Polski</p>

<p>3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze</p>	<p>– sytuacja społeczeństwa polskiego pod niemiecką okupacją – Szare Szeregi (Zośka, Alek, Rudy) – akcja pod Arsenalem – batalion „Zośka” w powstaniu warszawskim – powstanie warszawskie jako wyraz patriotyzmu młodego pokolenia – znaczenie terminów: <i>okupacja, łapanki, Armia Krajowa, Szare Szeregi</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>okupacja</i> – wie, kiedy i gdzie wybuchła II wojna światowa – opisuje sytuację narodu polskiego pod niemiecką okupacją</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>łapanki, Armia Krajowa, Szare Szeregi</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1 września 1939 r., 1 sierpnia 1944 r. – charakteryzuje postaci Zośki, Alka i Rudego</p>	<p>– opisuje najważniejsze akcje Szarych Szeregów, w tym akcję pod Arsenalem – ocenia postawę młodzieży polskiej pod okupacją</p>	<p>– charakteryzuje działalność Polskiego Państwa Podziemnego – przedstawia politykę okupantów wobec Polaków (mord katyński)</p>	<p>– podaje przykłady udziału żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej – przedstawia przebieg powstania warszawskiego</p>
<p>4. Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”</p>	<p>– polityka Niemiec wobec ludności żydowskiej – obozy koncentracyjne – raporty Witolda Pileckiego – represje komunistów i śmierć Witolda Pileckiego – polityka komunistów wobec polskiego podziemia – postawa Danuty Siedzikówny, ps. Inka – znaczenie terminów: <i>obozy koncentracyjne, „żołnierze niezłomni”</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>obozy koncentracyjne</i> – opisuje politykę Niemiec wobec ludności żydowskiej – wyjaśnia, kto objął rządy w państwie polskim po zakończeniu II wojny światowej</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminem: „żołnierze niezłomni” – zna zbrodnie niemieckie popełnione na Żydach – charakteryzuje postaci Witolda Pileckiego, Danuty Siedzikówny – wyjaśnia, dlaczego dla wielu Polaków wojna się nie zakończyła – wyjaśnia pojęcie: „żołnierze niezłomni”</p>	<p>– charakteryzuje postać i działalność Witolda Pileckiego – opisuje represje komunistów wobec zwolenników prawowitych władz polskich – ocenia postawę Danuty Siedzikówny, ps. Inka</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego państwo polskie znalazło się po II wojnie światowej w sowieckiej strefie wpływów – charakteryzuje działalność partyzantki antykomunistycznej – wyjaśnia dramatyzm wyboru postaw przez obywateli wobec państwa polskiego po II wojnie światowej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie: „suwerenność” – wyjaśnia pojęcie: „żelazna kurtyna” oraz jego genezę – charakteryzuje postać i działalność Ireny Sendlerowej – wymienia największe niemieckie obozy koncentracyjne</p>

<p>5. Jan Paweł II – papież pielgrzym</p>	<p>– opozycyjna rola Kościoła w czasach komunizmu – wybór Karola Wojtyły na papieża – pielgrzymki papieża do ojczyzny (<i>Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!</i>) – wsparcie Kościoła dla Polaków protestujących przeciw rządowi komunistów – Jan Paweł II jako papież pielgrzym – znaczenie terminów: <i>papież, konklawe, kardynał, pontyfikat</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: <i>papież</i> – wie, kim był Karol Wojtyła – podaje miasto, w którym urodził się Karol Wojtyła</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>konklawe, kardynał, pontyfikat</i> – charakteryzuje rolę papieża jako przywódcy Kościoła katolickiego oraz jako autorytetu moralnego dla wiernych – wyjaśnia, dlaczego Jan Paweł II był darzony wielkim szacunkiem</p>	<p>– opisuje sytuację społeczeństwa polskiego w czasach PRL – charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego w czasach komunizmu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do kraju dla społeczeństwa polskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie słów Jana Pawła II: <i>Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!</i></p>
---	---	---	---	---	--	--

<p>6. „Solidarność” i jej bohaterowie</p>	<p>– kryzys PRL w latach 70. XX w. – działalność opozycyjna – strajki robotnicze i powstanie NSZZ „Solidarność” – bohaterowie „Solidarności” – Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz, Andrzej Gwiazda, Jerzy Popiełuszko – wprowadzenie stanu wojennego i represje przeciwko opozycji – przełom 1989 r. i upadek komunizmu – znaczenie terminów: <i>strajk, związek zawodowy, „Solidarność”, stan wojenny, Okrągły Stół</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: <i>demokracja, strajk</i> – wie, jak się nazywał pierwszy przywódca związku zawodowego „Solidarność” i późniejszy prezydent</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>związek zawodowy, „Solidarność”, stan wojenny, Okrągły Stół</i> – zna wydarzenia związane z datami: sierpień 1980, 1989 – wyjaśnia, dlaczego w 1980 r. doszło do masowych strajków robotniczych – zna głównych bohaterów „Solidarności” – Lecha Wałęsę, Annę Walentynowicz, Andrzeja Gwiazdę, Jerzego Popiełuszkę</p>	<p>– opisuje okoliczności zawiązania związku zawodowego „Solidarność” – przedstawia główne postulaty „Solidarności” – wymienia ograniczenia, z jakimi wiązało się wprowadzenie stanu wojennego – wyjaśnia symbolikę Okrągłego Stołu</p>	<p>– wskazuje różnice polityczne między czasami komunizmu a wolną Polską – podaje przykłady protestów Polaków przeciwko władzom komunistycznym – wyjaśnia, jaką rolę odegrał stan wojenny</p>	<p>– opowiada o rywalizacji między Związkiem Sowieckim a Zachodem – wyjaśnia znaczenie i skutki rozmów Okrągłego Stołu</p>
---	---	---	--	---	---	--